

LITERATURA. Obrak Joseba Jaka II. Literatur beka irabazi zuen, eta Durangoko azokako nobedadeetako bat da

Sarrionandia bakarrik falta zen

Durangon antolaturiko irakurraldi batekin aurkeztu zuten, atzo arratsean, lurretako idazleak idatziriko lehen nobela

Estibalitz Ezkerra | IURRETA

«Aberrigabea, belaunak azaldu zitueneko lekuetara ez da egungo itzuliko, nahinon bizi delarik arrotz bizi da, oroimenez eta perfekzio gogoz. Bere baitan daraman herrialdea inguruan adierazten zaion probintzia baino ederragoa eta duintsuagoa da. Horregatik bizi da errorik gabe eta konformitaterik gabe, aide legez eta hutsune gisa besterik gorpuzten ez den beste mundu bat mundurako asmatzen». 1989an Joseba Irazuri zuzendurik zihoan *Aberrigabea* gogoeta-saio laburra argitaratu zuen Joseba Sarrionandiak *Ez gara geure baitakoak* liburuan (Pamiela). Erbestetik, 1985ean Martuteneko espetxetik ihes egin zutenetik, lurretakoa zebilen deserritik idatzi zituen hitz haiek. Hitz saminak, hain zuzen, itzulerarekin amesten duen baina, aldi berean, hura gauzatzea ezinezkoa dela dakien baten eskutik ateratakoak.

Hamabi urte geroago, «beste mundu» horretatik heldu zaigu Sarrionandiak idatziriko lehen-dabiziko nobela, Joseba Jaka II. Literatur beka irabazi duena.

Izenburua: Lagun izoztua
Egilea: Joseba Sarrionandia
Argitaletxea: Elkarlanean
Orri kopurua: 436

Sinopsia: Oroimena galdu du Goio, *izoztuta* gelditu da Bluefildseko erbestean. Hura laguntzeko, Ekuadorrera eraman nahi du Maribel errefuxiatuen postariak. Bidaia, ordea, ez da erraza izango.

Berriro ere erbestea, herrimina, errefuxiatuen ezinegona eta sustrairik eza..., lehen eskutik ezagutzen dituen gaiei heldu die *Lagun izoztua* eleberrian. Bat-batean oroimena eta hitza gal-tzen duen Goio da obrako protagonista bat, Bluefildseko erbestean *izoztuta* geratu den

pertsonaia. Hari laguntzera doa Maribel, errefuxiatuen postaria. Ekuadorrera eraman nahiko du sendatzera, han bizi baita paper faltsuekin Andoni, Goioren ikaskide izandakoa eta hari oroimena berreskuratzen lagundu diezaiokeena. Bidaia, ordea, ez da inondik ere erraza izango. «*Odisea*-n Ulisesek etxera itzuli nahi du, baina bidaian hainbat gorabehera gertatuko zaizkio. Bada, *Lagun izoztua*-n ere antzeko egoera aurkitu du irakurleak», esan zuen Xabier Mendiguren Elizegik.

Idazlea gogoan

Liburu aurkezpen orok egilea du protagonista, «baina egoera dela-eta gaur [atzo] ezin dugu gure artean izan Sarrionandia», azaldu zuen Mendigurenek. Horregatik, euskal letren munduak ez duelako behin ere ahaztu lurretakoa, eta hura gogora ekartzeko modurik egokia zelako, *Lagun izoztua*-ren hainbat pasarte irakurri zituen. Elkarreko editorea ez ezik, Elkarlanean Fundazioko Mikel Arrizabalaga, Gerediaga elkartearen presidente Antton Mari Aldekoa-Otalora eta Joseba Jaka litera-

JOSU ETXEBARRIOSTE

Joxe Azurmendi, Antton Mari Aldekoa-Otalora, Mikel Arrizabalaga eta Xabier Mendiguren Elizegi.

IRITZIA

Joxe Azurmendi ■ IDAZLEA

Jende asko zegoen, zalan-tza gabe, zain-zain, des-konfiantza apur batez apika, poesian eta narratiba laburrean hain esku dotorea erakutsi duen Sarrik, zer tamaina emango zuen testu luzean, nobelan. Ez du inor desengainatuko. Nobela altua, ederra eskainiko dizue Durangon.

Egitasmoa bera bitxia, guztiz originala. Eta hori, Sarrionandiarren kasuan gaiak a priori batiere originala ematen ez duenean: exilio politikoa. Baina gero gaiak —edo gaiarengatik gertatzen denak— apenas duen inportantziarik. Exilioa ideia da, gaia baino gehiago. Izenburua *Lagun izoztua* da: datozen gauzak behar diren bezala hartzeko giltza. Exiliatua izoztu bat da. Are exiliatuak bere tankerako izoztua bihurtzen du inguruan mundu guztia. Nobelan hotz egiten du. Bizitza arrunteko hainbat dimentsio endurtu egiten da. Ez ekintza nobela bat da, ez psikologikoa. Garrantzia unean-unean ikusten, pentsatzen, esaten edo isiltzen denak dauka.

Sarrionandiak su hotza asmatu du

Pertsonaiak ez datoz inondik, ez dute memoriarik, ez etorkizun, sentimentuen jarraitasun, ez barne mundurik (agerririk, alegia). Jela puskak Antartidako itsasoan. Bat-batean eszenan agertu egiten dira, kito. Etorri bezalaxe desagertu. Klandestinitateko ager-ezkutaketak.

Horrela momentuak izugarritzko balioa hartzen du nobelan. Istantea protagonista bihurtzen da. Autentikoa, istanteko zirrara higigabeak besterik ez dago. Istanteko pentsamendua. Pertsonaiaren istanteko izaera. Denbora, eta kontadizoaren erritmoa bera, izoztua. Nobela unean unekoaren deskribapen zehatz laburraz osatzen da: keinu bat, elkarriketa bat, hunkimenaren higidura errefreinatua, ohartxo banal zientifiko edo teknikoa, izpi labur bat, paisaia. Eszenatxoka, diz-diz. Momentu irrealak. Pinguinoak bezala dira

lagun izoztuak, beren nortasun anonimoak Antartidako larrujantzien pean ezkutaturik. Lagun izoztuak iraganik ez du; edo izan, bai, baina ezabatua, bera hura gabe bizi da (beste batek gordetzen du). Etorkizuna, ate itxi bat untzian. Beti beha bezala, hurrengo momentuan zein ziritutatik ihes egin. Istantea baino ez, bizitzeko. Jende irreal guztiz erreala. Iragan etengabeak dutenak dira azkenean pertsona irrealenak: 36ko abertzale exiliatuaren haurrak, memoriak munduan tokigabetuak. Memorian izoztuak.

Denborak ere (elaberriak denbora diferenteak dauzka) jela puskak dira itsasoan. Denbora berdina eta diferenteak batera, galduak, lotura gabekoak, ez nondik ez nora. Garapenik edo, ez dago; teinkapen eta desenlazerik. Goioren, Josu-Armandoren, Maribelen denborak. Ando-

niren, Imanolen, Goioren iragan zati sakabanatuak. (Orain berriro presente egiten direnak, memoria guztiz ezabatu denean). Orainaldi puska han-hemendik arrapaladan bilduak. Bakoitzak bere istante iragangabea, bakoitzak bere memoria ezabatuaren min eta zauria bizi du. Egia da beren barne historia ezkutu batek antzekotzen dituela denak. Baina ez ditu lotzen. Mina istantekoa da, bakoitzarena da: bakoitzaren denbora, bere istante isila. Istante diferenteak, elkarren ondoan, bata besteari arrotz azken finean. Izoztuak.

Proiektu honekin Sarrionandiak apustu oso zaila jarri dio bere buruari, baina irabazi egin du. Izoztuaren ideiak ezartzen zituen esijentzietara, berak bakarrik dakien malgutasun horrekin plegatu ditu estiloa, pertsonaien agerpena, erritmoa, planteamendu guztia eta elementu de-

nak. Ezer ez da gertatzen eta nobela bixi-bixi bat da. Exiliatuaren mundua dena diz-dizka etengabe aldatzen ari da axalean; barnagoan ezer ez dago. Barnea apropos hutsa dago. Ez psikologia sakonik, ez tesi, ez mezurik. Mundu hau ez da mundu haxe besterik. Axala da. Baina bai axal multikolorea, nabarra, dizdiraz eta begiz betea, konplexua, irakurlea faszinatuta daukana! Konplexutasun horri erantzuteko —mailaz maila—, nobelak atal ezberdinak ditu; atal bakoitzak bere autore, bakoitza bere denboraldiarekin: oraina, iragana, etorkizuna, elkar gurutzatuak; autore ezberdion autore bat, gero, eta autorearen autore, Sarrionandia. Honek, ikuspuntu eta istante bakoitzaren autonomia gordez, haiek bateratzeko, autoretza anizkoiaren soluzio subtil oso fin bat asmatu baitu, ugaritasun eta ezberdintasun sare guztia handik zintzilik hedatzen dela. Irakurle arretatsu, pixka bat irudimentsuak, gozatu egingo du josturari antzemanez.

Eta fondoan, urrungo beste